

137. Filosofen Epikur
Marmorbuste
3. – 2. århundrede
f. Kr.

Autárkeia (αὐτάρκεια):
selvtilstrækkelighed, det
at være selvberørende

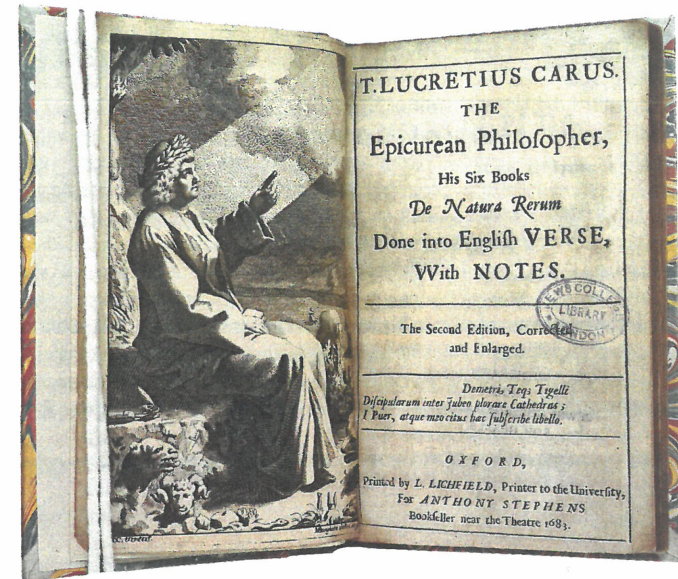
EPIKURÆISME

Epikuræismen er opkaldt efter filosofen **Epikur** (341–270 f. Kr.). Epikurs filosofi stod i skarp kontrast til Zenons stoicisme. Epikur var inspireret af den førsokratiske filosof Demokrits teori om, at verden består af atomer. Disse atomer bevæger sig ifølge Epikur i et evigt fald oppefra og ned, og undervejs kan atomerne ganske uforudsigeligt skifte bane, støde sammen med andre atomer og på denne måde forårsage uventede kædereaktioner. En sådan atomlære er helt uforenelig med stoikernes lære om en altgennemstrømmende verdensfornuft og en guddommeligt fastlagt skæbne, der styrer verdens gang og det enkelte menneskes livsforløb. Epikuræismen kategoriseres derfor som en materialistisk filosofi, der – i modsætning til stoicismen – ikke indeholder nogen idealistisk overbygning, der er med til at strukturere verden.

Epikuræerne mente som følge af denne verdensopfattelse, der baserer sig på tilfældigheder, at mennesket rent faktisk har en fri vilje. Og denne frie vilje udmøntes bedst i et livsmønster, der som hovedformål stræber efter at undgå smerte. Smerte undgås ved at holde sig ude af det offentlige liv og politik og søge efter lysten frem for pligten, som var et af stoikernes etiske kernebegreber. Epikuræismen er ofte blevet beskyldt for at basere sig på *hedoné* (nydelse) og kaldes som følge heraf for en hedonistisk filosofi. Den lyst, som epikuræerne henviser til, er imidlertid snarere den lyst, der er forbundet med fraværet af smerte – frem for hæmningsløs nydelse af fx mad og sex.

På ét område kan epikuræerne dog faktisk siges at ligne stoikerne, idet både stoikerne og epikuræerne ud fra hver deres filosofiske udgangspunkt er fælles om at opstille det filosofiske ideal om *autárkeia* (selvtilstrækkelighed, eller mere positivt udtrykt 'det at være selvberørende'). Mennesket bør ifølge både stoikere og epikuræere forholde sig sådan til livet, at det hviler i sig selv og undgår sjælelige rystelser. Men deres midler til at nå til denne selvtilstrækkelighed er omtrent diametrale modsætninger: Stoikerne beordrede sig selv ud i samfundet, som vi så ovenfor, mens epikuræerne foretrak et liv afsondret fra samfundet. 'Lev ubemærket' skal Epikur have sagt. Og dette udsagn blev et motto for den epikuræiske filosofi.

Hos romerne udfoldes epikuræismen særligt i digteren **Lukrets'** (ca. 98–55 f. Kr.) store læredigt *Om tingenes natur*, der over seks sange skrevet på daktylisk hexameter – ligesom fx den græske digter Hesiods læredigt *Theogonien* om gudernes skabelse – gennemgår blandt andet den epikuræiske filosofis atomlære og etik. Titlen på Lukrets' værk refererer formentlig til Epikurs nu tabte filosofiske hovedværk *Om naturen*, hvis omfang var på 37 bøger, og som udgjorde grundlaget for den epikuræiske filosofi. Lukrets pointerer selv, at læredigtet er skrevet for at befri mennesker for den almindelige frygt for guderne, som behersker så mange, og som epikuræerne som følge af deres verdensopfattelse baseret på atomer og tilfældighed ønskede at gøre op med. Og dernæst, beretter Lukrets, har værket fået digterisk form, for at det filosofiske stof lettere skal kunne glide ned hos læseren:

Gid jeg så blot med denne metode kunne beholde
al din opmærksomhed ved mine vers, så du tydeligt fatter,
verdens orden, og føler til fulde den hjælp det vil gi dig.

(Lukrets *Om tingenes natur* 4.23–5)

Man finder desuden epikuræiske temaer i den romerske digter **Horats'** (65–8 f. Kr.) såkaldte oder, der indeholder mange referencer til epikuræisk livsopfattelse. Horats beskriver fx det rolige og selvberørende liv på landet fjernt fra Roms krævende og stressende storbypulv, og hos Horats finder man også det udtryk, der i lighed med Epikurs 'lev ubemærket' er blevet epikuræismens andet motto: *Carpe diem* 'pluk dagen'. Metaforen opfordrer til at leve livet i dag, eftersom ingen ved, om der kommer en dag i morgen. Horats er yderst bevidst om det epikuræiske islæt i sin poesi og ironiserer over sig selv som livsnydende, epikuræisk digter ved at kalde sig selv for 'en gris fra Epikurs sti' (se mere i Poesi side 224 og frem).

138. Titelblad på
engelsk oversættelse
af Lukrets' værk *Om
tingenes natu*
168.